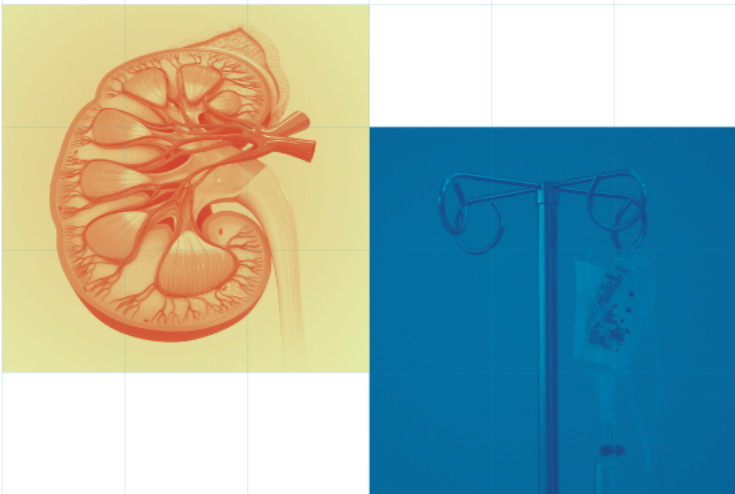

RADIJACIJSKA NEFROPATIJA

Majana Soče

Specijalist onkologije i radioterapije

Klinika za onkologiju KBC Zagreb

Zajednički simpozij Hrvatskog društva za internističku onkologiju i Hrvatskog društva za nefrologiju, dijalizu i transplantaciju Hrvatskog liječničkog zbora

8.2.2020.

Hrvatski liječnički
zbor, Zagreb

Uvod

Radijacijska nefropatija = oštećenje/ozljeda bubrega nastala ionizirajućim zračenjem

Bubreg je organ koji je vrlo osjetljiv na zračenje (radiosenzitivnan)

Incidencija radijacijske nefropatije je podcijenjena – duga latencija, komorbiditeti

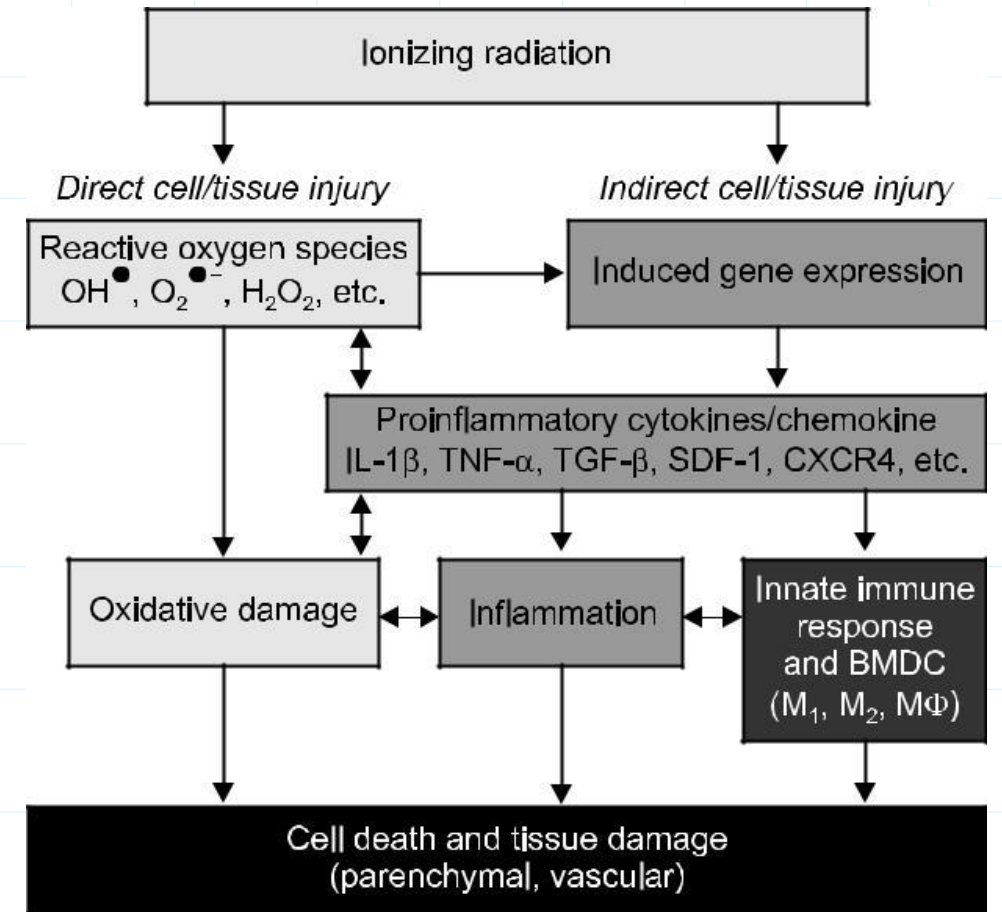
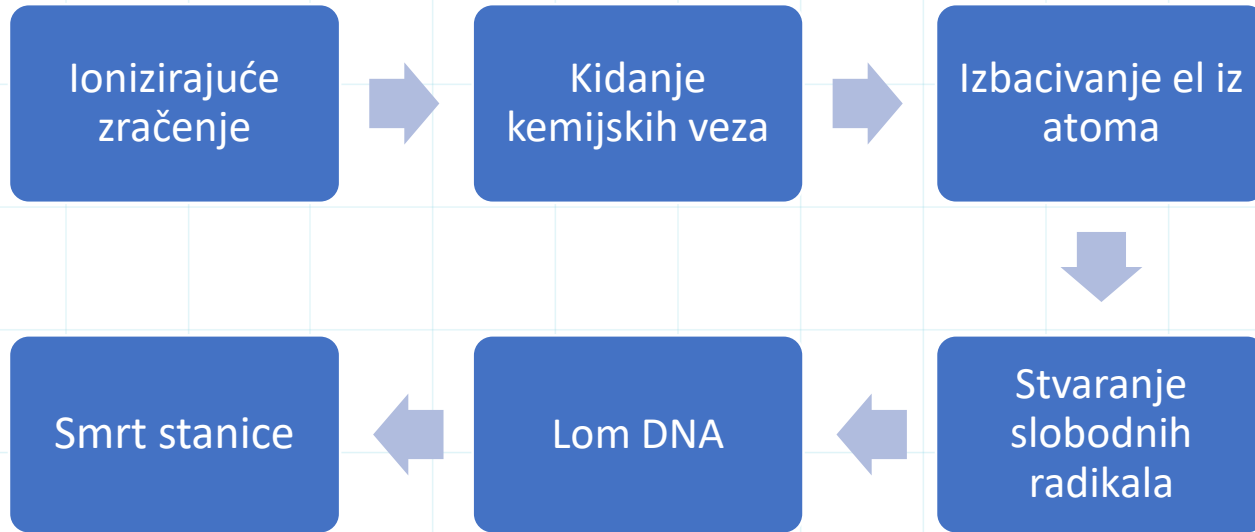
Može nastati ozračivanjem jednog ili oba bubrega

Patogeneza radijacijske nefropatije je kompleksna i još uvijek nedovoljno istražena

Uvod

- Ionizirajuće zračenje = prijenos energije u obliku fotona (kvanti elektromagnetskog zračenja) ili masenih čestica
- U međudjelovanju s tvari dolazi do izmjene energije i izmjene strukture ozračene tvari
- Apsorbirana doza = količina energije ionizirajućeg zračenja koju apsorbira tvar na koju zračenje djeluje, tj. apsorbirana energija po jedinici mase - Grey (Gy)
- Ekvivalentna doza = apsorb.doza x faktor kvalitete –Sivert (Sv)

Uvod

- Kasna toksičnost (sporo proliferirajuća tkiva)
- Nizak mitotički index -> odgođena ozljeda tkiva

Jae Ho Kim, et al, Radiat Oncol J 2014;32(3):103-115

5R

1. **Repair** (popravak) - razdvajajući dozu na frakcije stanicama dopuštamo da poprave subletalna oštećenja
2. **Redistribution** (preraspodjela) – u različitim fazama staničnog ciklusa stanije nije jednako osjetljiva na zračenje (M i G2 faza)
3. **Reoxygenation** – hipoksične stanice su manje osjetljive na zračenje
4. **Repopulation** – rano i kasno odzivna tkiva
5. **Radiosensitivity** – postoji intrinzična radioosjetljivost (hematološke stanice, gamete, stanice epitela)

Bergonie Tribondeau-ov zakon:

Radioosjetljivost je izravno proporcionalna brzini dijeljenja, a obrnuto proporcionalna stupnju diferencijacije

Uvod

- više od 10 Gy izaziva tešku bolest i smrt u nekoliko tjedana
- 2-10 Gy primljenih u kratkom roku izaziva smrt s vjerojatnošću od 50%
- 1 Gy primljen u kratkom roku izazvao bi radijacijsku bolest (mučninu, gubitak kose), ali najvjerojatnije ne i smrt
- 50 mGy godišnje je najmanja doza za koju postoje dokazi da izaziva rak

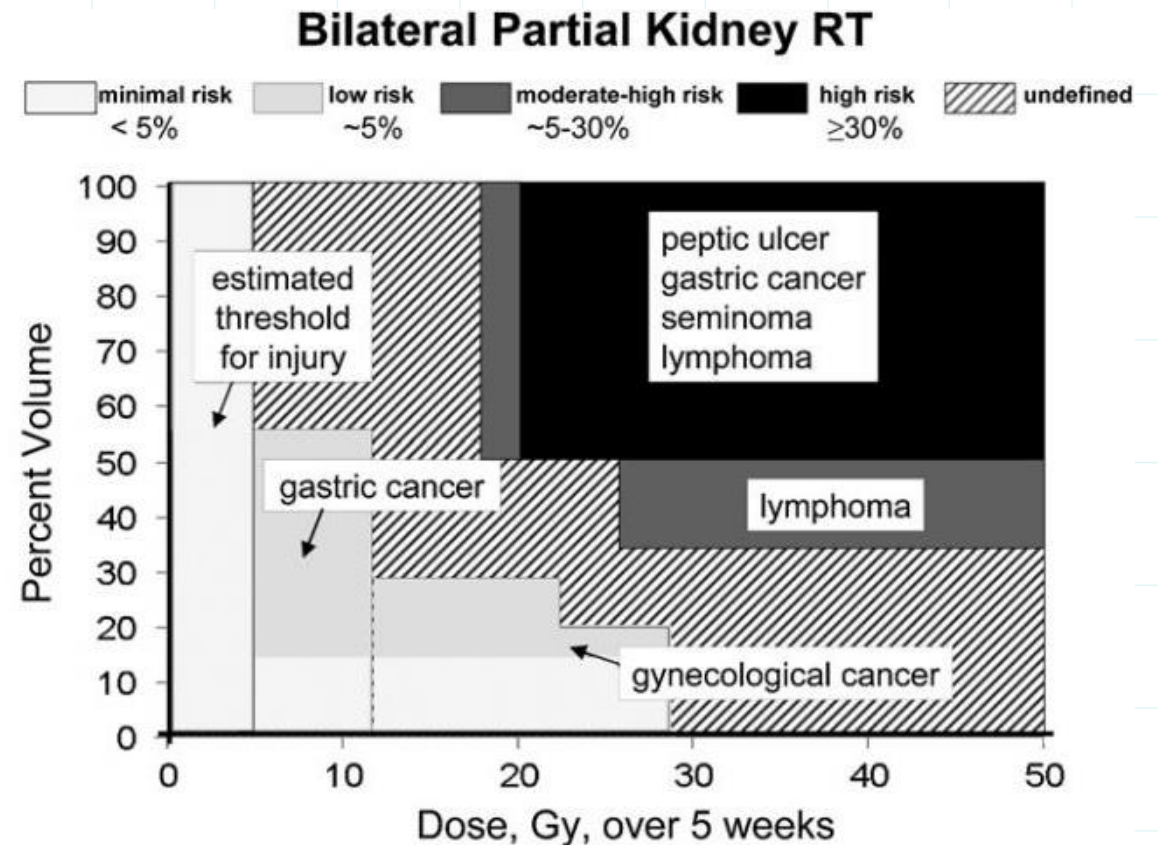
Hiroshima i Nagasaki - oko 10Gy

RTG abdomena – 0.7mGy

CT – 8-20 mGy

Bubrezi su dozno limitirajući organ (GI tumori, ginekološki, limfomi, sarkomi gornjeg abdomena, **Total body irradiation TBI**)

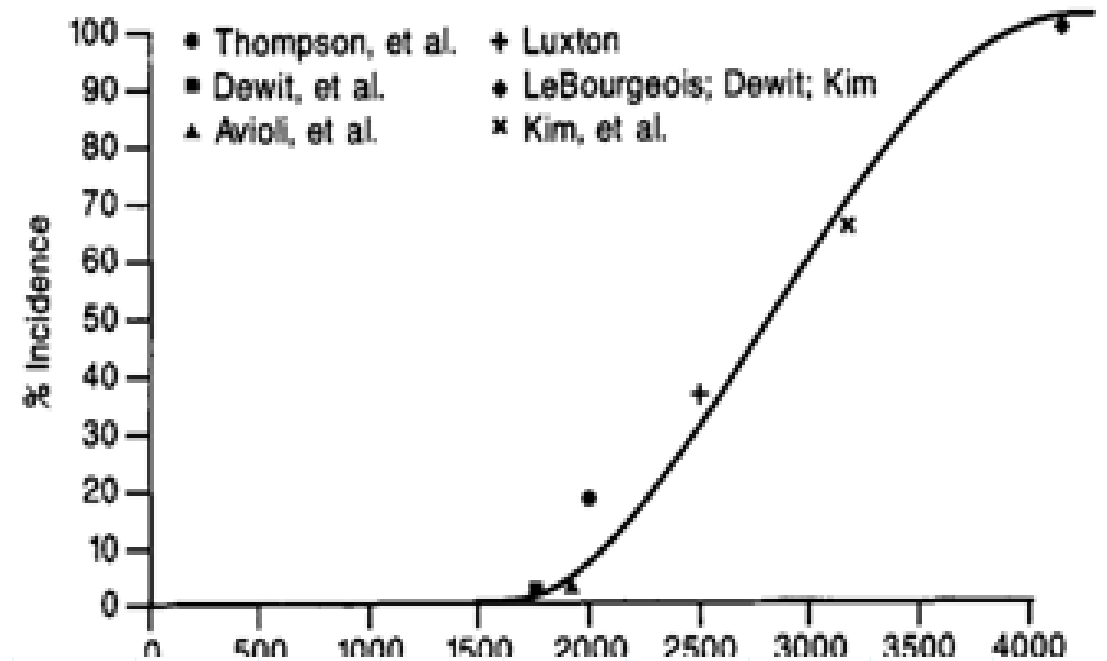
L. A. DAWSON et al. J. Radiation Oncology Biol. Phys., Vol. 76, No. 3, 2010

- 18-23 Gy -> 5% rizik da u 5 godina nastane oštećenje
- 28 Gy -> 50 % rizik da u 5 godina nastane oštećenje

- Prag doze je 23 Gy (ali frakcionirano kroz 4 tjedna)
- Bitan je odnos doze i volumena ozračenog bubrega

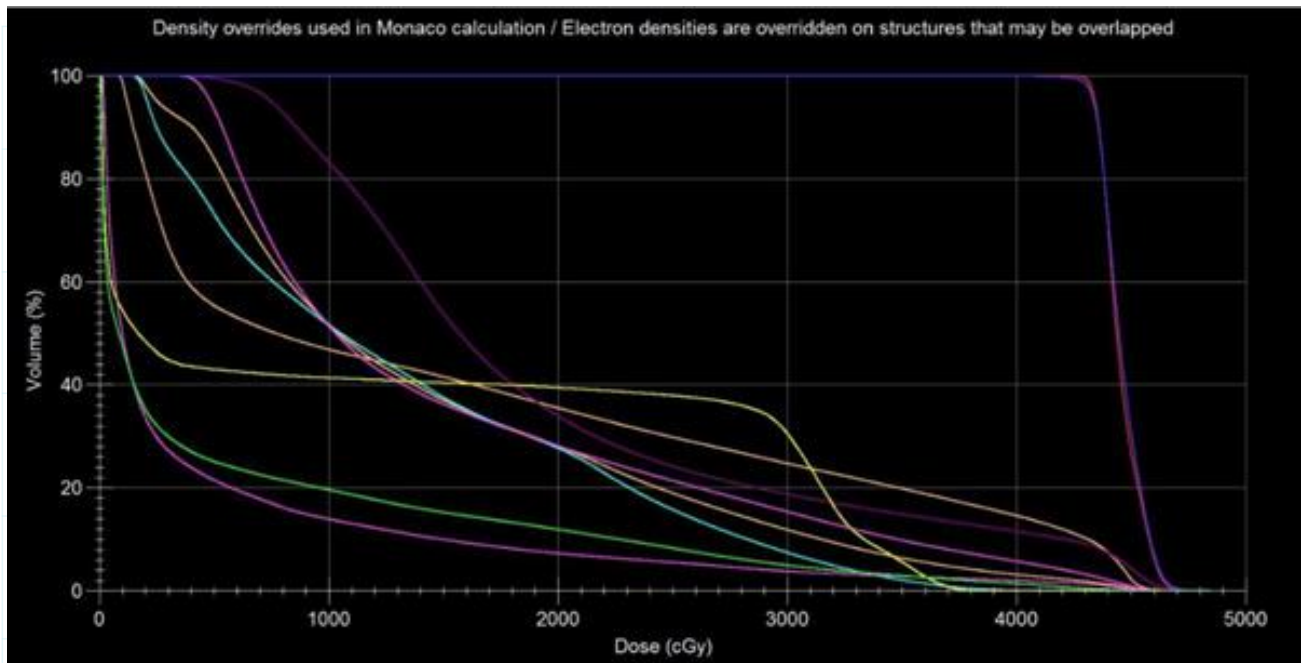
Dozno volumni histogrami (DVH)

Correlation of Dose with Symptomatic Radiation Nephropathy

Cassady J., I.J Radi. Onc Biol. Physics, Vol 31, 1995.

Dozno volumni histogram (DVH)

Koju dozu zračenja prima određeni volumen pojedinog organa

QUANTEC =
Quantitative
Analyses of
Normal Tissue
Effects in the
Clinic

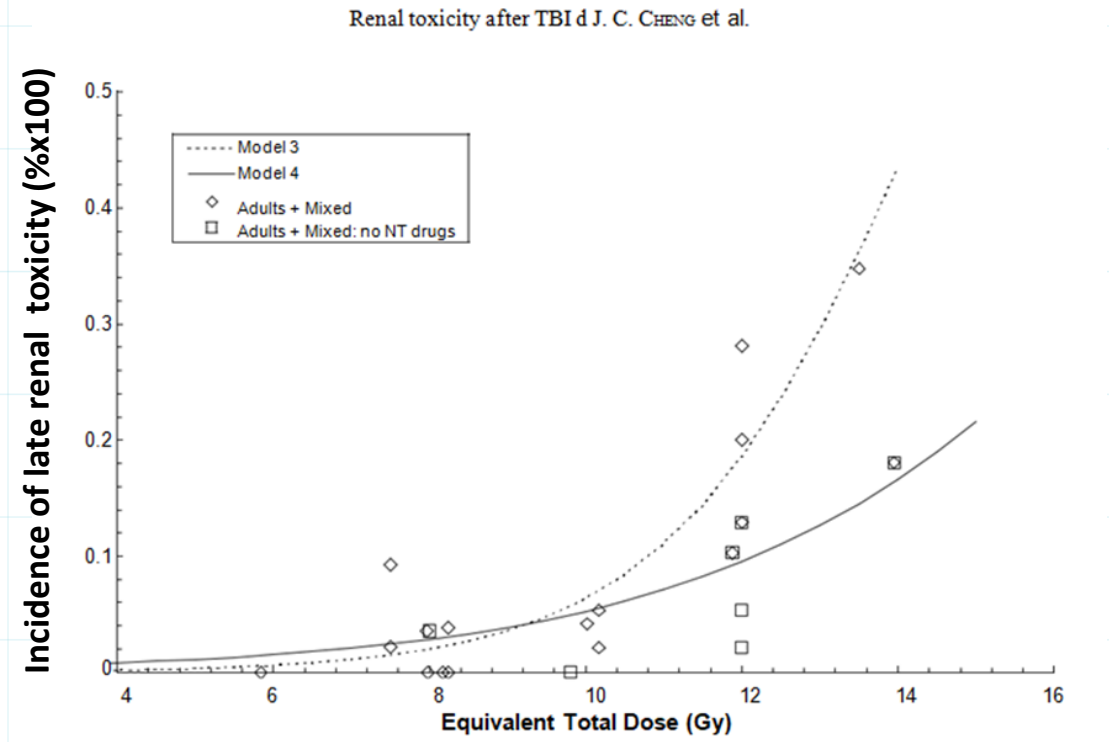
Organ	Volume	Dose/volume	Toxicity rate	Toxicity endpoint
Kidney, bilateral	Mean	< 15-18 Gy	< 5 %	Clinical dysfunction
Kidney, bilateral	Mean	< 28 Gy	< 50 %	Clinical dysfunction
Kidney, bilateral	V12	< 55 %	< 5 %	Clinical dysfunction
Kidney, bilateral	V20	< 32 %	< 5 %	Clinical dysfunction

Total body irradiation

- TBI = danas najčešći uzrok radijacijske nefropatije (ali...)
- **Mijeloablativna** i ne-mijeloablativna

10-14Gy (frakcionirano kroz 3-4 dana)
nakon KT (nefrotoksičnost ciklosporina
flutarabina)

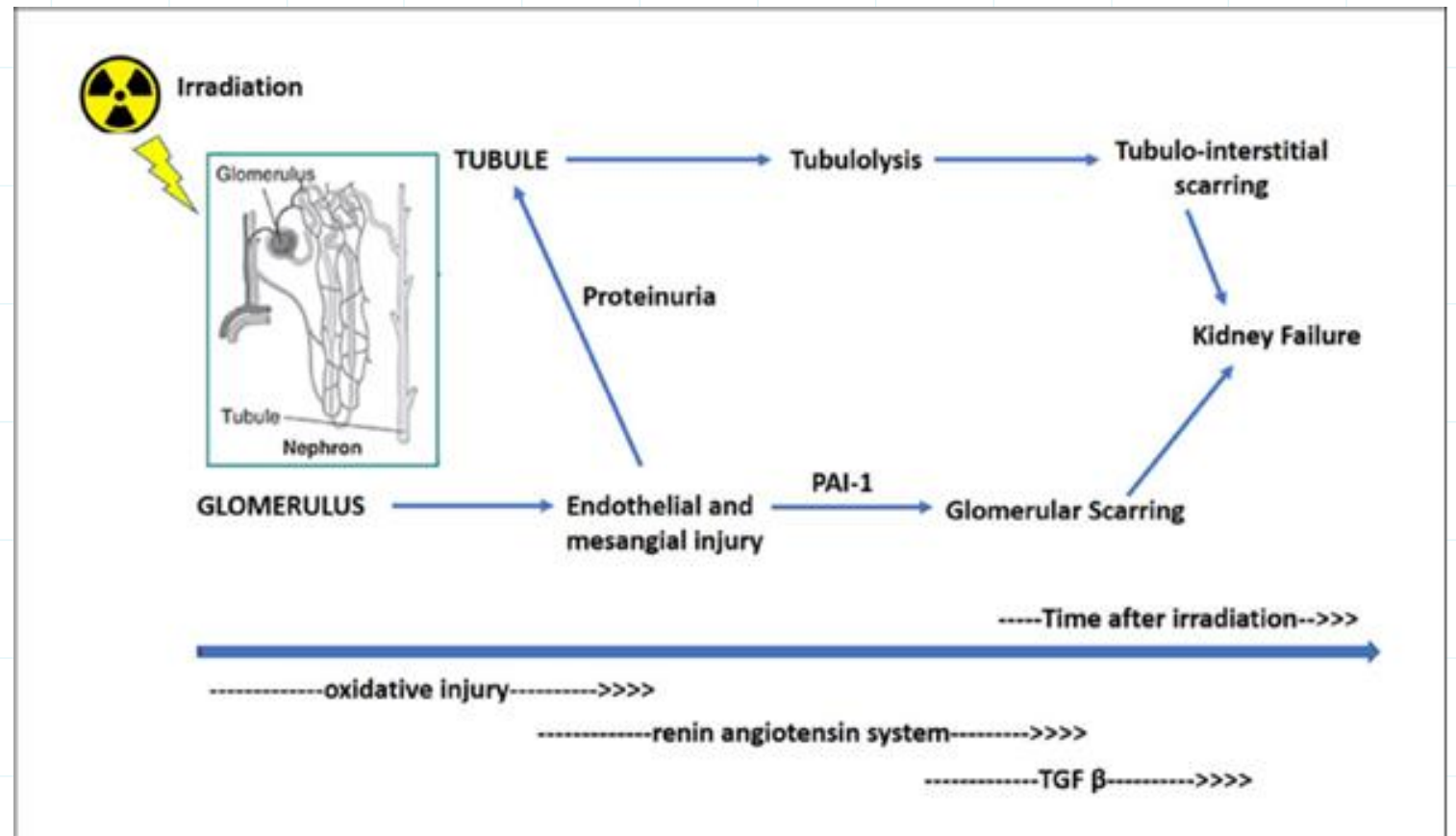

Morfološke promjene

Glomerularne:
proliferacija mezangijalnih stanica, glomeruloskleroza

Tubulo – intersticijske:
fibroza

Vaskularne: tromboza arterija i arteriola

Kala J, Journal of Onco-Nephrology 2019, Vol. 3(3) 160–167

Funkcionalne promjene

- *Proteinurija* – progresivna bez terapije, ovisna o dozi, 6-8 tj od RT
- *Anemija* – možda zbog deplecije eritropoetina uslijed ozljede intersticijskih peritubularnih fibroblasta^{<5%}
- *Hipertenzija* – zbog redukcije renalne cirkulacije uslijed ozljede intrarenalnih arterija
  - oštećena natrijureza i povećanje volumena zbog tubulointersticijske fibroze
  - aktivacija renin-angiotenzin sustava zbog ishemije nastale vaskularnom ozljedom

Klinički sindromi

- 1. akutna radijacijska nefropatija 6-12 mj
- 2. kronična > 18 mj
- 3. maligna hipertenzija 12-18 mj
- 4. benigna hipertenzija > 18 mj

- Prvi put opisani od Luxtona i sur. 1953. godine
- Ovisni o dozi zračenja i volumenu bubrega koji je ozračen
- „period latencije”

Akutna radijacijska nefropatija

- Jedina akutna ozljeda (6-12mj)
- Kl. slika: umor, edemi, glavobolje, kratkoća daha
- Anemija – normocitna i normokromna
- Rijede hemolitičko-uremični sindrom ili TTP
- Blaža proteinurija (2g/g urina)
- Prognoza: ovisi o razvoju maligne hipertenzije i težini retencije tekućine
- Preživjeli -> kronično bubr. zatajenje

Kronična radijacijska nefropatija

- 1. primarna – oko 2 godine iza RT
- 2. sekundarna – posljedica ak. rad. nefropatije

- Kl. slika: hipertenzija, albuminurija, anemija, azotemija, atrofija bubrega

Maligna hipertenzija

- Može se razviti tijekom ak. nefropatije ili kao kasna toksičnost (>18 mj od RT)
- Kl. slika: encefalopatija, retinopatija, napadi

Benigna hipertenzija

- Različit stupanj proteinurije, ali bez bubrežnog zatajenja

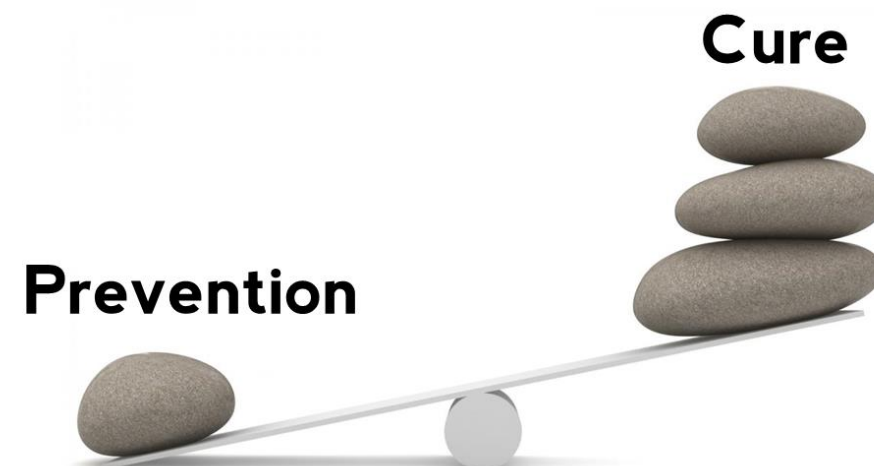
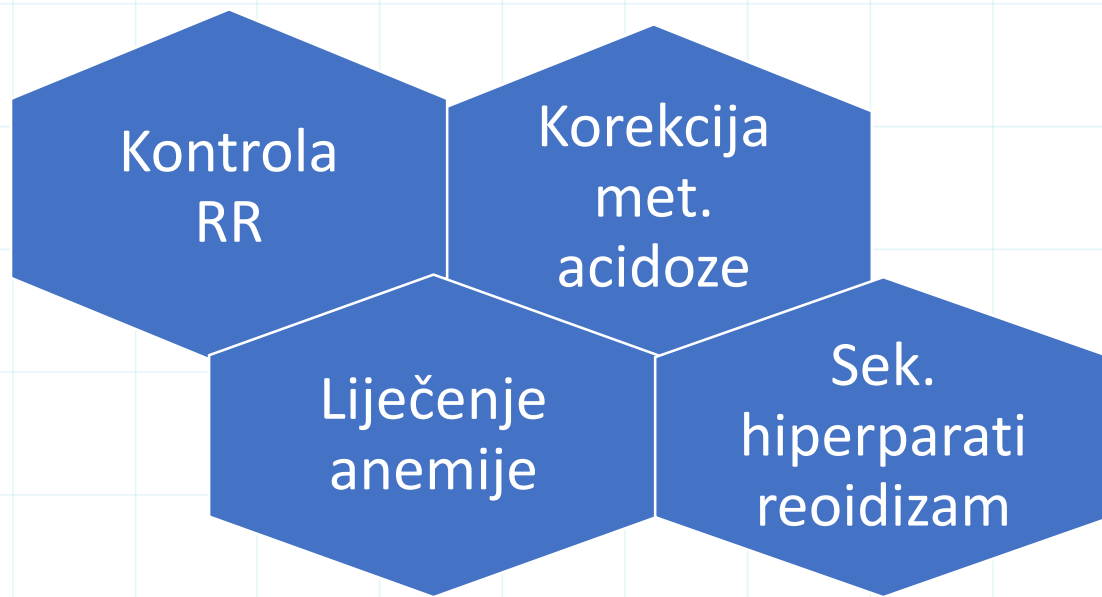
Hipertenzija kod unilateralne RT bubrega

- Zbog smanjenja ozračenog bubrega i razvoja renin-ovisne hipertenzije (tzv. Page bubreg)
- Unilateralna nefrektomija

Liječenje

- Nema smjernica
- Liječenje kao bilo koja druga hipertenzivna bolest bubrega

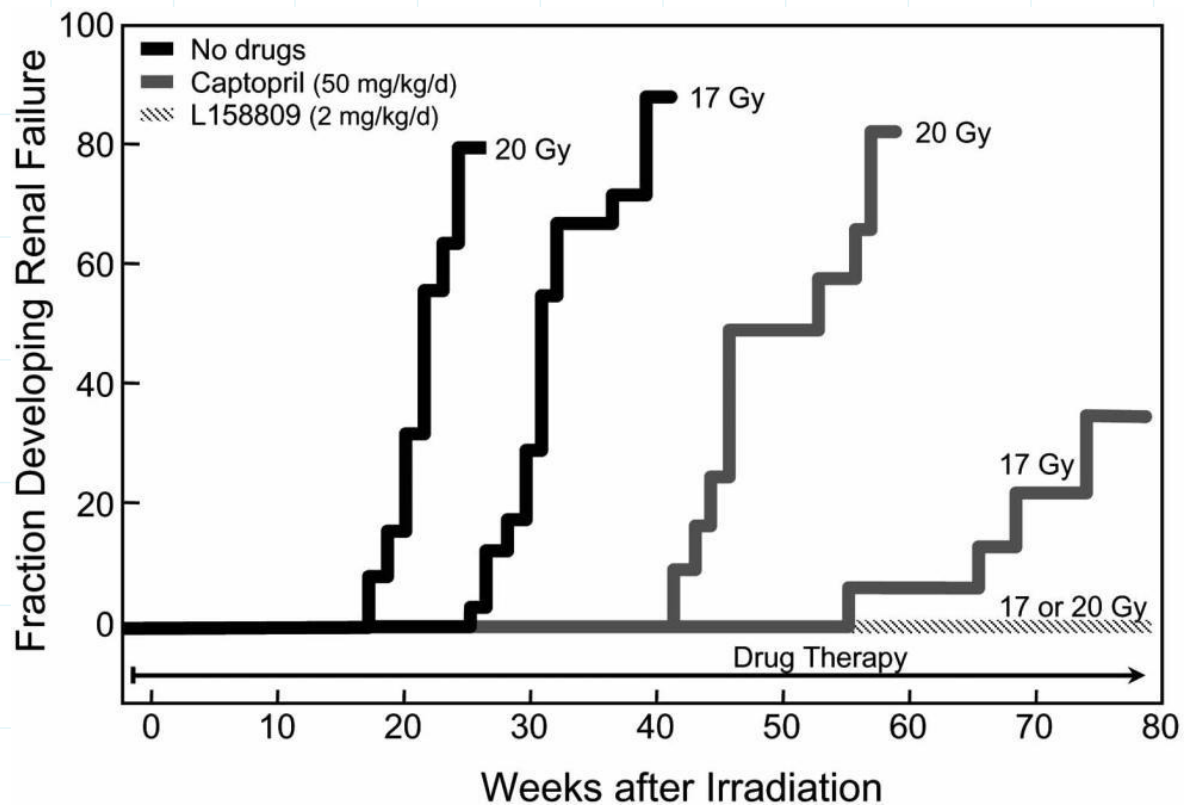
Liječenje

- ACE inhibitori
- Antagonisti angiotenzina II

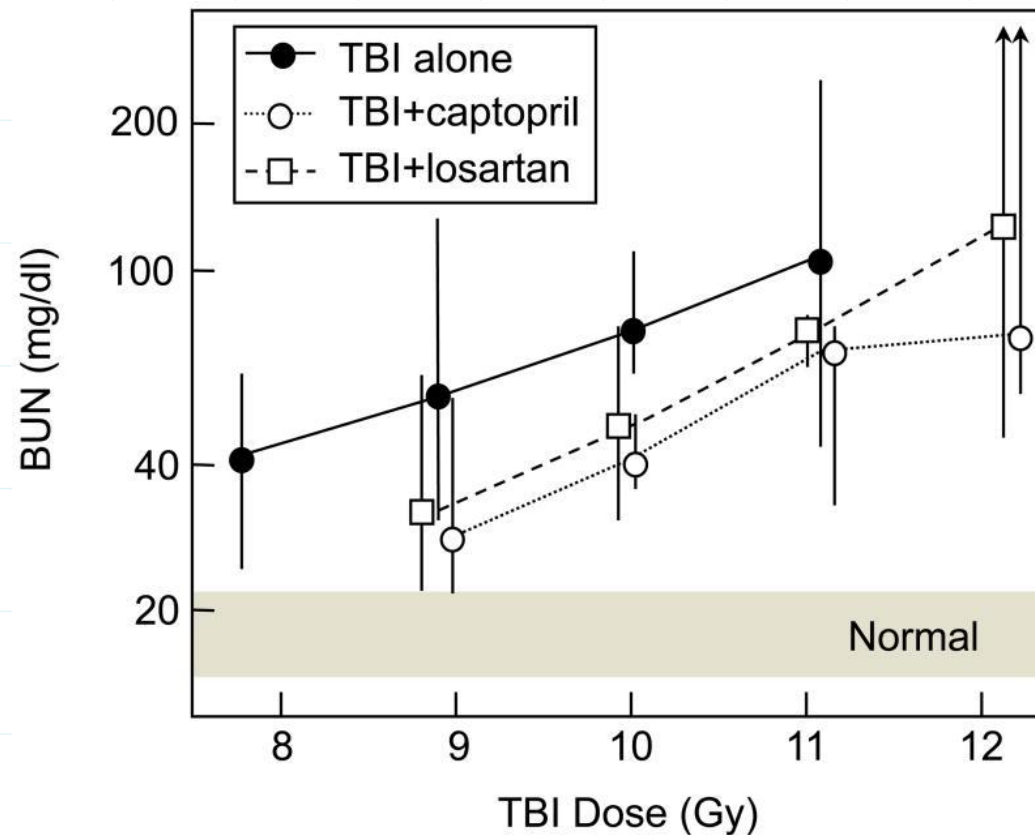

- eksperimentalno liječenje RN
- profilaksa RN (čak i ako terapija započne nakon zračenja)
- kratki intervali liječenja (3-6 tjedana), najbolje 4-10 tjedana nakon završetka TBI

Profilaksa RN

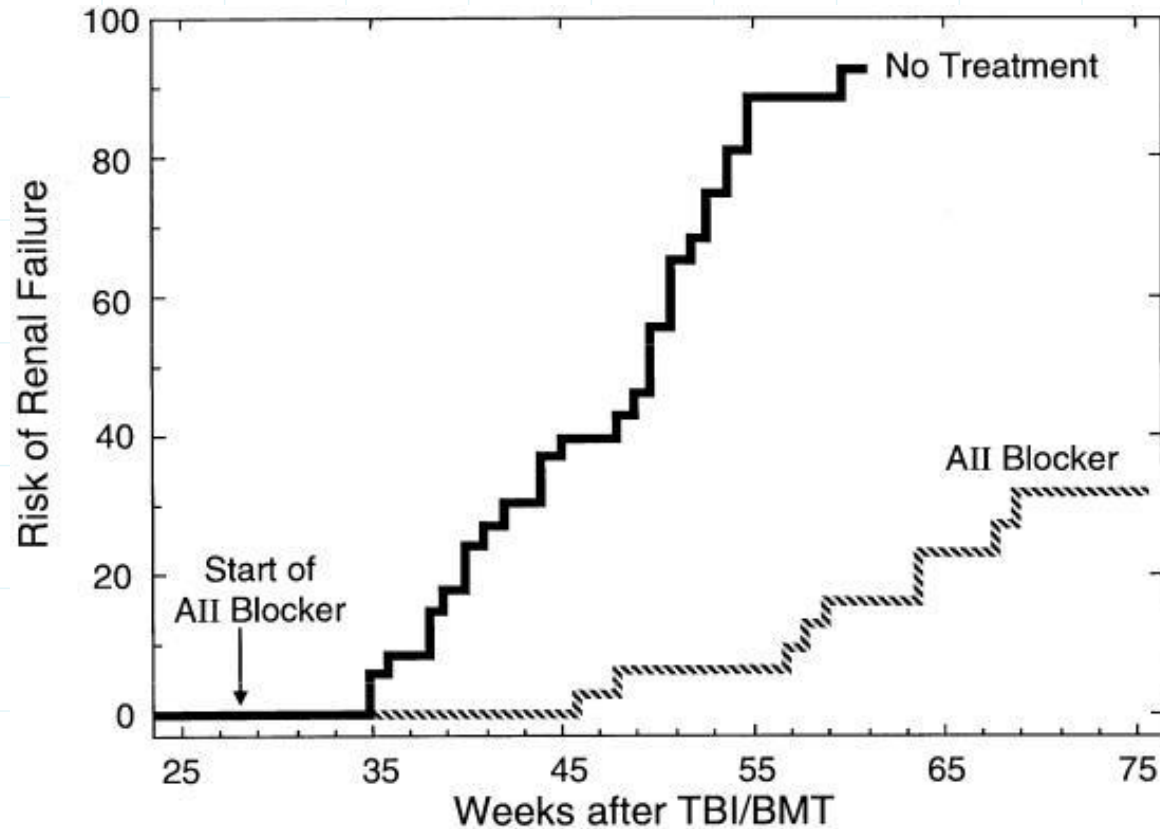

Moulder et al., Current Pharmaceutical Design, 2007, Vol. 13, No. 13

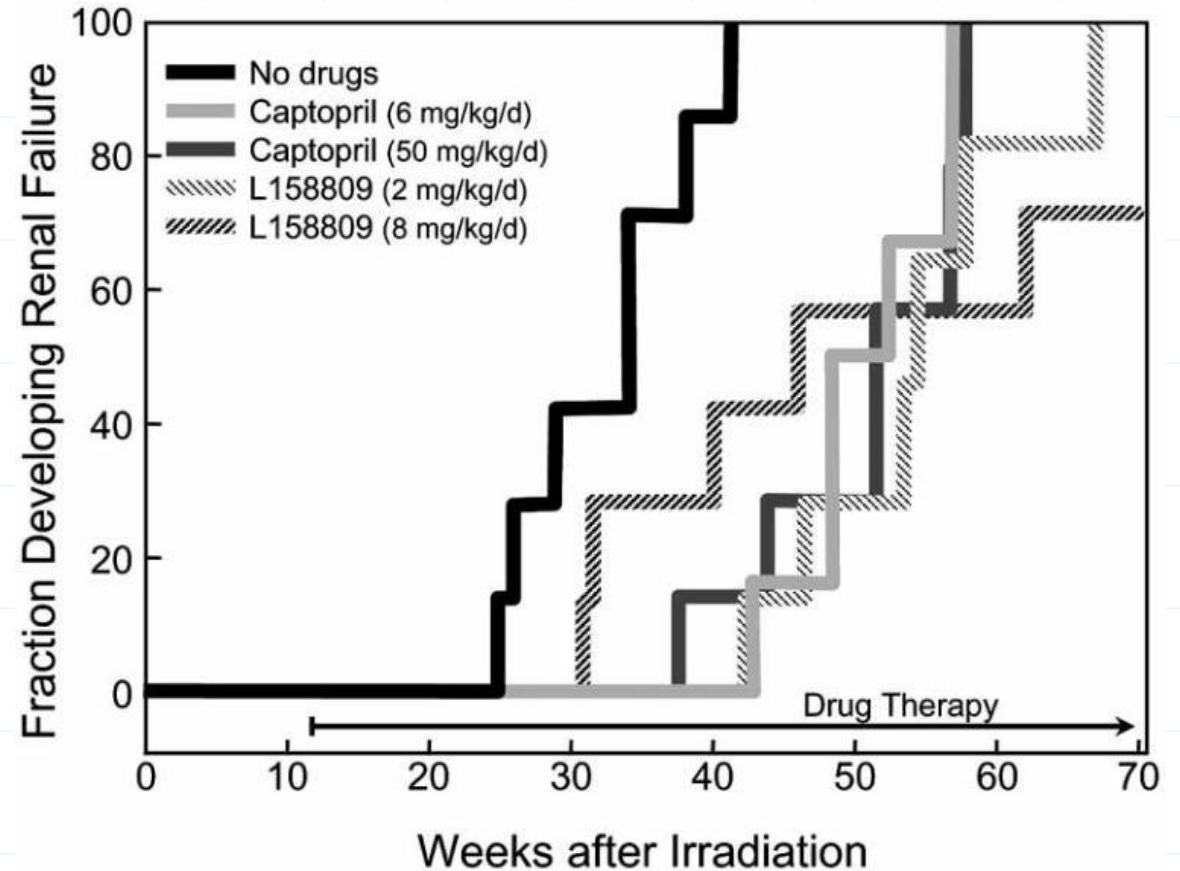

Cohen E.P. Current drug targets, 2010, 11(11),1423-1429

Terapija već razvijene RN

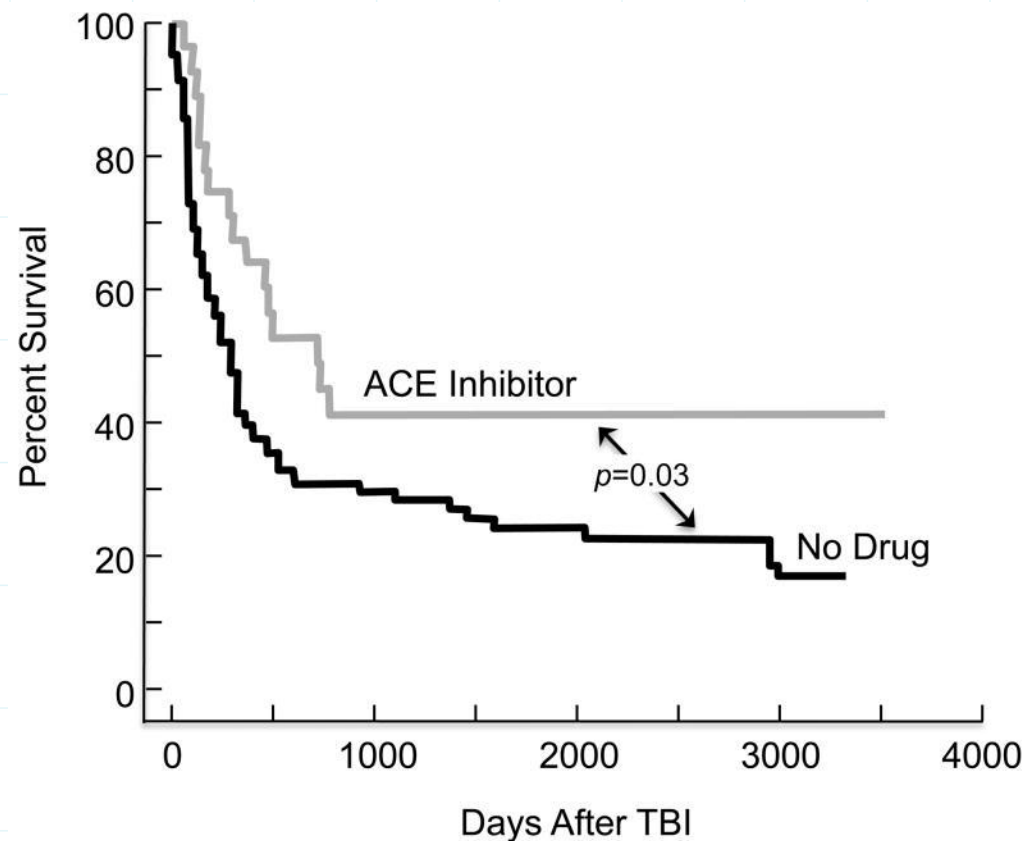

J.E. Moulder et al. / Radiotherapy and Oncology 46 (1998) 307±315

Cohen E.P. Current drug targets, 2010, 11(11),1423-1429

Liječenje

- All blokada je učinkovitija od ACE inhibitora u profilaksi RN
- All antagonisti i ACE inhibitori su jednako učinkoviti u liječenju već nastale RN
- U profilaksi RN učinkovito je kraće razdoblje terapije (6 tjedana), ali ne i u liječenju već nastale RN

Cohen E.P. Current drug targets, 2010, 11(11),1423-1429

Za ponijeti kući

- Incidencija radijacijske nefropatije je podcijenjena – duga latencija, komorbiditeti
- Total body irradiation (TBI) je danas najčešći oblik radioterapije koji može dovesti do razvoja RN
- Prezentacija RN može biti akutna i kronična
- ACE inhibitori i AII antagonisti su lijekovi izbora
- Njihova učinkovitost pokazana i u profilaksi RN
- **Prevenција RN** (rt onkolozi moraju imati na umu ovu nuspojavu zračenja prilikom izrade plana zračenja, te praćenja bolesnika)

